

การควบคุมอาชญากรรมด้วยคำพิพากษา
Crime Control by Judgement

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล*
Nuanjun Tasanachaikul

---

* สส.ม. (อาชญาวิทยา); ศาสตราจารย์ และกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขา
นิติศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ; E-mail: fsoenj@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เขียนขึ้น เพื่อสังเคราะห์รูปแบบในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะศาลเป็นองค์กรสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่ได้ใช้อำนาจตุลาการในการพิพากษาซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมายให้มีความศักดิ์สิทธิ์เด็ดขาด การควบคุมอาชญากรรมด้วยคำพิพากษา จึงเป็นการที่ศาลใช้ดุลพินิจที่กฎหมายบัญญัติมิได้ใช้โดยอำเภอใจ และด้วยระบบการนั่งพิจารณาพิพากษาครบบองค์คณะซึ่งมีการตรวจสอบโดยการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน นอกจากนี้การที่ศาลใช้ดุลพินิจพิพากษาในพระปรมาภิไธยและเป็นขั้นตอนสุดท้าย ยังถือเป็นที่ยิ่งของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรมให้ลดน้อยลงได้วิธีหนึ่ง

คำสำคัญ : ศาล, คำพิพากษา, การควบคุมอาชญากรรม

Abstract

This article was purposed to synthesized a model that could warrant discretion in sentencing suspects or defendants in accordance with the criminal code and other relevant laws in court, as the court is the last body at the edge of justice process that exercise judicial authority to enforce the law. Thus, crime control by judgment is a means for the court to exercise faithful discretionary by law, not by one's own, and practice of en banc which can be reviewed by appealing to the Appellate or Supreme Court would project transparency and uphold justice for the people. In addition, exercising discretion in legal proceedings "In the name of His majesty, the King" as the last course of action is also a cornerstone that people can rely on to control and lower crime.

Keywords : Court, Judgement, Crime Control

การควบคุมอาชญากรรมด้วยคำพิพากษา

ในการดำรงชีวิตประจำวันของคนทุกคน ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าเราจะไม่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ความเกี่ยวข้องอาจเป็นไปได้ว่าตัวเราเองไม่อาจจะอยู่ในสถานะใด คือ เป็นผู้ถูกระทำหรือเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง ลองมองไปภาพกว้าง แม้ว่าเราจะควบคุมตัวเองไม่ให้เกิดการกระทำผิด คือ มีสติสัมปชัญญะและมีเหตุผลดีแล้วก็ตาม แต่อาจมีสิ่งกระตุ้นผลักดันให้เรากระทำความผิดเช่น การเกิดบันดาลโทสะ การกระทำโดยการป้องกันสิทธิของตนเองให้พ้นจากภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง หรือ บางครั้งอาจเป็นการกระทำผิดด้วยความจำเป็นเนื่องจากอยู่ในภาวะที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และในทางกลับกันเราก็อาจตกเป็นเหยื่อเสียเอง คือถูกกระทำ ถูกรังแก หรือถูกทำร้ายได้

เมื่อเกิดการกระทำผิดขึ้นหรือที่เรียกว่า “อาชญากรรม” อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา ด้วยมีเจตนาในการกระทำ และการกระทำนั้นผู้กระทำไม่สามารถยกข้อแก้ตัวตามกฎหมายได้ (Reid, 1982: 4) และเฟรดเดอริค ไฮเวด ไวน์ (Wines, 1983: 10) ให้ความหมายกว้างขึ้นว่าอาชญากรรม “Crime are wrongful action violation of the rights of other men injuries done to individuals or to society against which there is a legal prohibition enforced by some appropriate legal penalty” เมื่อมีการกระทำความผิดขึ้นตอนต่อมาเป็นการบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนเชื่อว่าทุกคนต่างรับรู้ว่าทุกประเทศทุกสังคม ต้องมีกฎหมายที่ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม กฎหมายนี้มีขึ้นตอน กระบวนการ และผลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรตามกระบวนการยุติธรรมมีผลกระทบต่อกันคือ พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล (Justice Administration) ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงองค์กรสุดท้ายคือ ผู้พิพากษาหรือศาลซึ่งก็คือศาลยุติธรรมและคดีในบทความนี้คือ คดีอาญา

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 218 บัญญัติว่า ศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวง เว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญและ

ตามธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 1 มีการแบ่งศาลไว้ 3 ชั้น ได้แก่ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา แต่ในบางกรณีมีการบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ดำเนินคดีได้เพียง 2 ศาล เช่นคดีเกี่ยวกับความผิดที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เช่น คดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำเลยแล้ว จำเลยสามารถอุทธรณ์ต่อไปที่ศาลฎีกาเป็นศาลสุดท้าย หรือคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พิจารณาโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 219

การควบคุมสังคม และการควบคุมอาชญากรรม ถือว่า กฎหมายเป็นเครื่องมือสำคัญในการบังคับใช้เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน ทุกๆ สังคมไม่ว่าจะมีขนาดการรวมกลุ่มเล็กหรือใหญ่จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์ หรือกฎหมาย ที่สำคัญคือ การพิพากษาของศาล ตามแนวคิดของ Vernon Fox กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิพากษาเพื่อเป็นการควบคุมสังคม

หลักเกณฑ์ที่ศาลใช้พิพากษาชี้ขาด (Fox, 1989: 3)

1. คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นมีมากน้อยเพียงใด ก็ให้ฝ่ายที่กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหาย
2. การพิจารณาโทษจำนวนปีหรืออาจตลอดชีวิตจะดูรวมไปถึงความเสียหายของผู้กระทำผิดและครอบครัวของเขาด้วย
3. จะทำโทษโดยการให้ทำงานหนักด้วยการใช้แรงงานสร้างอาคารและวัตถุสาธารณะ
4. การแก้แค้นด้วยการประหารชีวิตหรือเนรเทศออกนอกประเทศ

สำหรับประเทศไทยผู้เขียนใคร่ขอเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ ท่านสุรชัย รัตนอุดม ผู้พิพากษาศาลฎีกาได้วางแนวทางเป็นข้อควรคำนึงในการกำหนดโทษซึ่งสรุปได้ดังนี้

ในการพิพากษาคดีมีหลักอยู่ว่าศาลจะนำข้อเท็จจริงที่ไม่ปรากฏอยู่ในสำนวนมาประกอบการวินิจฉัยไม่ได้ แม้จะรู้ว่าข้อเท็จจริงนั้นมีอยู่จริง ฉะนั้นหากข้อเท็จจริงในคดีไม่เพียงพอที่นำมาประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ ศาลมีวิธีปฏิบัติหลายประการเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมา เช่น เรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการ โจทก์ฟังคำแถลงของคู่ความ เรียกบันทึกหรือหลักฐานการชดใช้ค่าเสียหายที่ฝ่ายจำเลยชดใช้ให้แก่ฝ่ายผู้เสียหายมาประกอบการพิจารณา ยินยอมให้โจทก์จำเลยสืบพยานประกอบดุลพินิจในการกำหนดโทษได้ แม้ตามกฎหมายจะไม่จำเป็นต้องกระทำนอกจากนั้นการสั่งให้พนักงานคุมประพฤติตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522 สืบเสาะ และพินิจข้อเท็จจริง แล้วรายงานศาลดูว่าผู้กระทำความผิด และผู้เสียหายหรือผู้ถูกทำร้ายผู้กระทำความผิดมีความชั่วร้ายเพียงใด ความรุนแรงในการกระทำ บาดแผล หรือทรัพย์สินส่วนผู้ถูกทำร้ายมีสภาพอย่างไรเป็นเด็ก คนชรา คนพิการ เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้เขียนจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปลงมาพิจารณาประมวลกฎหมายอาญามีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดโทษมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น มาตรา 20, 23, 33, 52, 55, 56, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 78 และมาตรา 335 ในการนำมาตราต่างๆ มาใช้ ศาลก็ควรคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ในยุคปัจจุบันท่านประธานศาลฎีกา (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2555) ได้ให้นโยบายการบริหารงานของศาลยุติธรรม ผู้เขียนจะยกมาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา พิพากษา หลัก Bangalore Principles of Judicial Court ได้กำหนดหลักปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมของตุลาการ 6 ข้อ

1. ความเป็นอิสระของตุลาการ (Judicial Independence) ความเป็นอิสระของตุลาการเป็นหลักการสำคัญของหลักนิติรัฐ และเป็นหลักประกันขั้นพื้นฐาน

ของการพิจาราคดีอันเที่ยงธรรม ตุลาการควรดำรงตน และแสดงตนให้ปรากฏถึงความ
ความเป็นอิสระทั้งในฐานะส่วนตัวและในฐานะตัวแทนของสถาบัน

2. ความเป็นกลาง (Impartiality) ตุลาการต้องมีความเป็นกลางทั้งในการ
ตัดสินคดี และในกระบวนการพิจารณาคดี

3. ความยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม (Integrity)

4. การปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมแก่สถานการณ์ (Propriety)

5. ความเสมอภาค (Equality) คือ การทำให้ผู้มาศาลมั่นใจว่าได้รับการ
ปฏิบัติอย่างเสมอภาคกัน

6. ความสามารถ และความเข้มแข็ง ละเอียตรอบคอบ (Competence
and Diligence)

จากที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงหลักการ ข้อควรคำนึง และจริยธรรมของผู้พิพากษา
ในการกำหนดโทษประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติโทษทางอาญาไว้ 5
ประเภทได้แก่ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สืบทต่อไป ผู้เขียนจะเสนอ
รูปแบบในการพิจารณาพิพากษาซึ่งถือได้ว่าเป็นการควบคุมอาชญากรรมที่ดีวิธีหนึ่ง
ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวถึงเป็นเรื่องๆ ไป

รูปแบบการพิพากษา

1. ศาลใช้ดุลพินิจพิพากษาให้คุมความประพฤติจำเลยแทนการลงโทษจำคุก
จำเลย ซึ่งมีบัญญัติไว้ในมาตรา 56 (ประมวลกฎหมายอาญา) ว่าผู้ใดกระทำความผิด
ซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้
นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และศาลได้คำนึงถึงอายุ

ประวัติ และข้อมูลเฉพาะตัวจำเลย อย่างไรก็ตาม กรณีที่ศาลจะสั่งคุมประพฤติจำเลยได้ศาลจะต้องพิจารณาให้รอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเสียก่อน การรอกการลงโทษเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ถูกกฎหมายกำหนดให้เป็นการเปิดโอกาสแก่ผู้กระทำผิดซึ่งได้รับโทษไม่ร้ายแรงให้มีโอกาสกลับตัวแก้ไขพฤติกรรมของตนเองเสียใหม่ อย่างไรก็ตามหลักกฎหมายในเรื่องนี้ การรอกการกำหนดโทษ และรอกการลงโทษใช้สำหรับโทษจำคุกเท่านั้น จะไม่ใช้กับโทษปรับและโทษจำคุกที่เปลี่ยนมาเป็นโทษกักขัง ส่วนการรอกการกำหนดโทษเป็นกรณีที่ศาลพิจารณาพิพากษาแล้วว่าจำเลยมีความผิดจริง แต่ยังไม่กำหนดลงไปในขณะพิพากษา กรณีบางรายอาจเป็นไปได้ว่าถ้าภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลรอกการกำหนดโทษผู้นั้นไม่กระทำผิดอีก ศาลจะกำหนดโทษคดีที่รอไว้บวกกับโทษจำคุกในคดีใหม่ลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นอีกก็ได้ การที่ศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีนี้ ไม่ถือเกณฑ์กำหนดในชั้นแรกถือเอาเกณฑ์ในที่สุด ถ้ามีการลดโทษก็คิดโทษเมื่อลดแล้ว เพราะมาตรา 56 ไขคำว่าโทษจำคุกนั้นกฎหมายกำหนดโทษชั้นสูงหรือชั้นต่ำไว้ก็มี ความสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อศาลจะลงโทษจำคุกจริง ต้องไม่เกิน 3 ปี ความผิดหลายกระทง ถ้าศาลพิพากษาลงโทษจำคุก แต่ละกระทงไม่เกิน 3 ปี ศาลก็รอกกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ ดังตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

ฎีกาที่ 1989/2523 กระทำความผิดหลายกระทงในคดีเดียวกัน การรอกการลงโทษต้องพิจารณาถึงโทษจำคุก ในความผิดแต่ละกระทง ศาลลงโทษจำคุก 3 กระทงโทษจำคุก แต่ละกระทงไม่เกิน 2 ปี ศาลก็รอกการลงโทษได้

ในการพิจารณาคดีและศาลเห็นว่าน่าจะพิพากษาด้วยการใช้วิธีการคุมประพฤติ แต่ก่อนพิพากษาศาลควรใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับตัวจำเลย ความสามารถของจำเลยในการจะนำมาวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขจำเลย การปล่อยตัวจำเลยไปจะเกิดความเสียหายแก่สังคมหรือไม่ พิจารณาความถูกต้อง และปราศจากอคติใดๆ (นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล, 2535: 72) ภายหลังจากที่ศาลพิพากษาโดยรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษแล้ว เมื่อศาลสั่งใช้มาตรการคุมประพฤติพนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่สอดส่อง และปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติฯ ถ้าผู้ถูกคุมประพฤติฝ่าฝืนการ

คุมประพฤติหรือผิดเงื่อนไขก็จะถูกนำตัวมาให้ศาลพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษโดยไม่ต้องฟ้อง (พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522)

2. การพิจารณาคดีพิพากษากำหนดโทษไปด้วยความยุติธรรม การพิพากษาลงโทษเป็นการบังคับใช้กฎหมายหลักสำคัญในภาพรวมคือ พิพากษาโดยไม่มีการรอการลงโทษ หรือรอการกำหนดโทษ ผู้พิพากษาจะยึดหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งมีการกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ให้ศาลใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบและยุติธรรม การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษจำเลยให้เหมาะสมทุกเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่คนสนใจมาก โดยเฉพาะคดีอาญาที่มีนักการเมืองเกี่ยวข้องประชาชนก็จะสนใจติดตามมาก ในเรื่องนี้จากการค้นคว้าจากอดีตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยมีพระราชหัตถเลขาถึงเสด็จในกรมหลวงราชบุรีวว่า “ผู้พิพากษามีหลักอันใดที่จะกำหนดโทษ” เสด็จในกรมหลวงราชบุรีได้มีหนังสือกราบบังคมทูลอธิบายเหตุผลตามหนังสือที่ 102/3540 ลงวันที่ 11 มีนาคม รศ.121 ความตอนหนึ่งกล่าวว่า “การที่จะบำเพ็ญความยุติธรรมในบ้านเมืองนั้นดูเขียนในกระดาษแล้ว ดูเหมือนว่าจะให้ความยุติธรรมเป็นไปได้ใสบริสุทธิเหมือนอย่างฝันเช่นนี้เป็นแต่ความคิด การที่ทำจริงได้นั้นทำได้แต่เลาๆ เพราะเหตุว่าไม่มีเครื่องมือเหมือนอย่างปรอทที่หยั่งว่าร้อนและเย็นเพียงไร การที่ทำไปในโลกนี้ก็เพราะด้วยความเดาทั้งสิ้น คือเดาว่าอายนี้ทำผิดจริงหรือไม่ เดาวาโทษเท่าใดจึงจะพอ ในเวลาที่ไม่มีความเดาตั้งจะชั่งโทษของความผิดให้เสมอกัน การทั้งหลายที่ต้องใช้ความเดาเป็นพื้นก็ต้องคลาดเคลื่อนอยู่บ้างเป็นธรรมดา”

ผู้เขียนใคร่ขอตั้งข้อสังเกตว่า การจะกำหนดโทษนั้นผู้ใช้กฎหมายต้องทำตัวให้เป็นผู้ยุติธรรมเสียก่อนในเบื้องต้น คือต้องมีจิตใจมั่นคงที่จะรักษาความเป็นกลางและรักษาวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงจะสามารถมีดุลพินิจที่ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชน และสามารถอธิบายเหตุผลต่อสังคมได้

3. รูปแบบที่สาม ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษแก่ผู้กระทำความผิดอันเนื่องมาจากมีจิตใจไม่ปกติ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65 (ประมวลกฎหมายอาญา)

ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

จากมาตรานี้สาระสำคัญอยู่ที่ว่าผู้กระทำความผิดต้องได้กระทำในขณะที่จิตไม่สามารรู้ว่าการกระทำเช่นนั้น ควรกระทำหรือไม่ หมายความว่าผู้กระทำความผิดต้องเข้าใจสภาพการกระทำด้วยจิตใจเยี่ยงวิญญูชนทั้งหลาย สาระสำคัญของการกระทำเมื่อทำลงไปแล้ว ผลที่ได้รับจะเป็นอย่างไร สำหรับคำว่า “ไม่สามารถบังคับตนเองได้” หมายความว่าไม่สามารถยับยั้งจิตใจ ควบคุมร่างกายให้กระทำการนั้นได้ ไม่ว่าตัวผู้กระทำความผิดจะสามารถรู้ผิดชอบหรือไม่ ถ้าผู้กระทำไม่สามารถบังคับตนเองได้เนื่องมาจากโรคจิต หรือจิตฟั่นเฟือน ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับโทษ

ความไม่สามารถบังคับตนเองได้ในเรื่องนี้ หมายความว่าจิตใจของผู้กระทำความผิดสามารถบังคับการกระทำได้โดยรู้สำนึกแต่ผู้กระทำไม่สามารถบังคับจิตใจของตนได้ เพราะความบกพร่องทางจิต จิตฟั่นเฟือน จิตบกพร่อง มิใช่เพราะความโลภ หรือโทสะ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้บุคคลที่ไม่วิกลจริตกระทำความผิดอยู่เป็นปกติ จึงเป็นเรื่องของการไม่ยับยั้ง มิใช่ยับยั้งไม่ได้ หรือกล่าวว่าเป็นการไม่พยายามบังคับตนเอง มิใช่บังคับตนเองไม่ได้ (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2530: 43) ดังคำพิพากษาฎีกา

ฎีกาที่ 883/2521 จำเลยอายุ 19 ปี เป็นโรคจิต ลักรถยนต์ของผู้เสียหายไป ปัญหาว่ามีจำเลยกระทำความผิดขณะเป็นโรคจิต และไม่สามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้างหรือไม่ นายแพทย์วิทยา นาควิษระ พยานเบิกความว่าจำเลยเป็นโรคจิตเภท ไม่สามารถรับรู้สภาพความเป็นจริงได้เป็นปกติ จำเลยจะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ลำบาก จำเลยคิดว่าสิ่งที่ตนกระทำไปนั้นถูกต้อง มารดาจำเลยเบิกความว่าจำเลยเป็นโรคปัญญาอ่อน ตั้งแต่เด็ก มีอาการผิดปกติจากบุคคลธรรมดา การที่จำเลยเป็นโรคจิตเภท แต่ยังสามารถต่อสายไฟไหม้โดยดึงสายไฟจากสวิตซ์มาต่อใหม่ แล้วสตาร์ทเครื่องยนต์ติดได้

แสดงว่าจำเลยมีความรู้ผิดชอบอยู่บ้าง เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าขณะจำเลยทำการลัก
รถยนต์ จำเลยเป็นโรคจิตเภท แต่จำเลยยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง ดังบัญญัติไว้ใน
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 65 วรรค 2 คงจำคุก 8 เดือน และรอการลงโทษ

กรณีถึงขั้นไม่มีการกระทำโดยเจตนา ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 59 วรรคแรก
จึงไม่ต้องอ้างเหตุจลตโทษ ดังฎีกา 8743/2544

ฎีกา 8743/2544 ปัญหาว่าจำเลยกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิด
ชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่องหรือไม่ ศาลต้องตรวจอย่าง
ละเอียดว่าจำเลยกระทำโดยเจตนาซึ่งได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำอันเป็น
เหตุให้จำเลยต้องรับผิดในทางอาญา ตาม ป.อ. มาตรา 59 หรือไม่ด้วย หรือจำเลย
ปัญญาอ่อนถึงขนาดไม่อาจรู้ได้ว่าการตัดต้นไม้ผิดกฎหมาย กรณีจึงมิใช่จำเลยกระทำ
ผิดในขณะที่สามารถรู้ผิดชอบเพราะมีจิตบกพร่อง ตาม ป.อ. มาตรา 65 เท่านั้น แต่
ถึงขั้นที่ถือได้ว่าจำเลยกระทำโดยมิได้รู้สำนึกในการที่กระทำและมิได้รู้ข้อเท็จจริงอัน
เป็นองค์ประกอบของความผิด การกระทำของจำเลยจึงไม่มีความผิด

4. ศาลพิพากษาโดยใช้ดุลพินิจลดโทษให้ผู้กระทำความผิดกึ่งหนึ่งในกรณีที่
ให้การรับสารภาพหรือถือว่ามีเหตุบรรเทาโทษตามกฎหมาย ดังที่ได้บัญญัติในมาตรา
78 (ประมวลกฎหมายอาญา) ว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการ
เพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้ว
หรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำ
ความผิดนั้นก็ได้”

ในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพหรือมีเหตุบรรเทาโทษตามกฎหมาย เหตุ
บรรเทาโทษได้แก่ผู้กระทำความผิดโศกเศร้าเบาปัญญา การตกอยู่ในความทุกข์ การที่
จำเลยมีคุณความดีมาก่อน หรือมีความรู้สึกว่าตนเองมีความผิดและพยายามบรรเทา
ผลร้ายนั้น หรือการที่จำเลยให้การอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาของศาล ดังเช่น
คำพิพากษาฎีกาที่จะกล่าวต่อไป

ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 100/2 ได้กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยกว่าโทษตามกฎหมายกำหนดได้ ถ้าหากผู้กระทำความผิดให้ความร่วมมือ และให้การเป็นประโยชน์แก่การป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติด กรณีเช่นเมื่อผู้กระทำความผิดถูกจับกุม แล้วยังได้นำเจ้าพนักงานตำรวจไปจับกุมผู้ค้ายาเสพติด หรือพาไปตรวจยึดของกลางได้อีกจำนวนมาก เช่นนี้ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ ดังได้ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 928/2547

5. ศาลใช้ดุลพินิจกักขังผู้กระทำความผิดแทนโทษจำคุก ดังได้บัญญัติในมาตรา 23 “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน...” การที่ศาลใช้ดุลพินิจกักขังแทนการจำคุก เนื่องจากเห็นว่าการกักขังนั้นตามกฎหมายจะกักขังในสถานที่ที่มีไข้เรือนจำ แต่ถ้าสั่งให้จำคุกก็จะต้องส่งตัวจำเลยไปยังเรือนจำ ดังนั้นการกระทำความผิดเพียงเล็กน้อยจึงไม่ควรส่งตัวจำเลยเข้าเรือนจำ ประกอบกับว่าปัจจุบันเรือนจำและทัณฑสถานทั้งหลายต่างก็มีผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมตัวจำนวนมาก

6. ตามมาตรา 29 และ มาตรา 30 ประมวลกฎหมายอาญาเป็นการพิพากษาลงโทษด้วยการใช้การปรับ สรุปลักษณะสำคัญคือ ศาลใช้การบังคับทางทรัพย์สินโดยลงโทษปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับก็ต้องถูกกักขังแทนค่าปรับในอัตราวันละ 200 บาท แต่ถ้าโทษปรับไม่เกิน 80,000 บาท ผู้กระทำความผิดจะขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ การทำงานสาธารณะประโยชน์เช่น การล้างท่อ การทำความสะอาดสถานที่ราชการ กรณีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ เช่น ไปพังประตูบ้าน รั้วของผู้อื่น ตามมาตรา 358 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปี แต่โทษจำคุกรอลงไว้ คงลงโทษปรับ 1,000 บาท ถ้าจำเลยไม่มีเงินเสียค่าปรับก็ต้องถูกกักขัง 5 วัน (200 บาท ต่อการกักขัง 1 วัน) ซึ่งการกักขังต้องไม่ใช่เรือนจำ กรณีในความผิดลหุโทษตามมาตรา 393 ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา โทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน

1,000 บาท ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษทั้งจำคุกและปรับก็ได้ แต่ถ้าไม่มีเงินเสียค่าปรับก็ต้องนำตัวจำเลยไปกักขังแทนการชำระค่าปรับ

7. ศาลใช้มาตรการให้รับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 32 และมาตรา 33 คือทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เป็นความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด เช่น การใช้จ่ายพาหนะในการไปลักทรัพย์ใช้ปืนยิงคนตายสำหรับตัวอย่างที่มีผลกระทบต่อสาธารณะชนเช่น คดีความผิดฐานบรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ตามพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ.2535 อาศัยอำนาจตามมาตรา 61 ได้มีการประกาศผู้อำนวยการทางหลวงพิเศษ ผู้อำนวยการทางหลวงแผ่นดิน และผู้อำนวยการทางหลวงสัมปทาน เรื่องห้ามใช้ยานพาหนะที่มีน้ำหนักเกินกว่าที่กำหนด ศาลจะมีคำสั่งริบรถยนต์ที่ใช้บรรทุกหรือไม่ก็ได้ ด้วยเหตุผลเพื่อเป็นการป้องกันปราบปรามผู้ประกอบการขนส่งให้มีความระมัดระวังในการขนส่งสินค้าไม่ให้บรรทุกน้ำหนักเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดซึ่งจะทำให้ถนนสาธารณะเสียหาย ชำรุด ประชาชนที่ใช้ทางสาธารณะก็จะได้รับผลโดยรวม

8. ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดโทษกรณีผู้กระทำความผิดก่อคดีซ้ำไม่เช็ดหลาย แม้ว่าจะได้ถูกจำคุกมาแล้ว ศาลจึงต้องใช้มาตรการเพิ่มโทษเมื่อมีการกระทำความผิดอีกเป็นไปตามมาตรา 92 สรุปได้ว่ากรณีที่บุคคลใดต้องคำพิพากษา ถึงที่สุดได้รับโทษจำคุก ถ้ากระทำความผิดอีกในระหว่างที่ยังได้รับโทษหรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันที่พ้นโทษ และศาลที่พิพากษาคดีหลังพิพากษาลงโทษจำคุกผู้นั้นก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. ทำผิดในคดีแรกข้อหาวิ่งราวทรัพย์ถูกศาลพิพากษาจำคุก 1 ปี ต่อมาเมื่อพ้นโทษแล้วห้าปีนาย ก. มาทำผิดข้อหาลักทรัพย์อีกและศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 6 เดือน จึงเพิ่มโทษอีก 1 ใน 3 คือ 2 เดือน รวมลงโทษจำคุก นาย ก. 8 เดือน ในการใช้มาตรการเพิ่มโทษนี้มีมาตราที่เกี่ยวข้องอีกคือมาตรา 93 เป็นการบัญญัติสอดคล้องกับมาตรา 92 ต่างกันที่มีการกำหนดลักษณะความผิดไว้ 13 ความผิดจำแนกเป็นอนุมาตรา สารสำคัญสรุปได้ว่า ในระหว่างที่ยังได้รับโทษอยู่หรือภายในเวลาสามปี นับแต่วันพ้นโทษ และความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุก ไม่น้อยกว่าหกเดือน และศาลที่พิพากษาคดีหลังลงโทษจำคุกก็ให้เพิ่มโทษแก่ผู้นั้นอีก

กึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่าการที่ศาลใช้มาตรการเพิ่มโทษสูงขึ้นตามมาตรา 93 จึงขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการกระทำ ความผิดและระยะเวลาหลังจากที่พ้นโทษในคดีแรก ปัจจัยทั้งสองประการนี้แสดงให้เห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวโทษจำคุกเป็นการยากแก่การแก้ไขฟื้นฟูให้เป็นผลเมื่อตีจึงควรเพิ่มโทษเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดออกมาก่ออาชญากรรมได้อีก โดยศาลใช้มาตรการพิพากษาเพิ่มโทษจำคุกให้สูงขึ้น

9. ศาลใช้ดุลพินิจลดมาตราส่วนโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดที่มีอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี และอายุตั้งแต่สิบแปดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปีดังบัญญัติตามมาตรา 75 และมาตรา 76 โดยถือว่าเป็นกลุ่มผู้กระทำความผิดที่มีอายุน้อย ยังขาดประสบการณ์ ขาดการยับยั้งและไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ เป็นการง่ายต่อการโน้มน้าว ชักชวน หรือถูกใช้ให้กระทำความผิด การที่เป็นเด็กหรือเยาวชน จึงนับว่าอ่อนด้อยด้วยวุฒิภาวะจึงควรพิพากษาลดมาตราส่วนโทษโดยได้รับโทษเบากว่าผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่

จากรูปแบบในการที่ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษดังได้กล่าวมาแล้วทั้ง 9 ข้อ ล้วนเป็นรูปแบบที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันแนวคิดที่ว่า “คนทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” ยังไม่สามารถทำให้สังคมมั่นใจได้ว่าความเชื่อนี้จะทำให้สังคมสงบเรียบร้อย จึงต้องพึงกฎหมาย กฎหมายมีความจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม การที่ศาลซึ่งเป็นองค์กรสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมได้ใช้อำนาจตุลาการในการพิพากษาซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมายให้มีความศักดิ์สิทธิ์เด็ดขาดทันตาเห็น การควบคุมอาชญากรรมด้วยคำพิพากษา เป็นการที่ศาลใช้ดุลพินิจที่กฎหมายบัญญัติมิได้ใช้โดยอำเภอใจ และด้วยระบบการนั่งครบองค์คณะซึ่งมีการตรวจสอบโดยการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงถึงความโปร่งใสและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน อีกประการหนึ่งการที่ศาลใช้ดุลพินิจพิพากษาในพระปรมาภิไธยและเป็นขั้นตอนสุดท้ายจะเป็นที่พึงของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรมให้ลดน้อยลงได้วิธีหนึ่ง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

นวลจันทร์ ทัศนชัยกุล. 2530. **อาชญาวิทยาคลินิก**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
_____. 2535. **การคุมประพฤติและการพักการลงโทษ**. กรุงเทพมหานคร: นิติ
บรรณการ.

ประมวลกฎหมายอาญา.

พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ.2535.

**พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา
พ.ศ.2522.**

ไพโรจน์ วายุภาพ. 2555. “นโยบายการบริหารงานศาลยุติธรรม.” **ตุลพาท** 59 (1):
1-5.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

Wines, Frederick. 1983. **Punishment and Reformation**. New York:
De Capo.

Reid, Sue. 1982. **Crime and Criminology**. New York: Holt Rime hart and
Winston.

Fox, Vernon. 1989. **Introduction to Correction**. New Jersey:
Prentice Hall.